

ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

[Σημ. ΣΥΝΤ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: Μὲ ἔξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν δημοσιεύομεν κατωτέρω τὴν ἀποσταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἐπιτίμου καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας καὶ Γλώσσης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης Richard M. Dawkins ἄγνωστον κρητικὴν παραλλαγὴν τῆς «Ἀποκαλύψεως τῆς Παναγίας»¹. Περὶ τοῦ κειμένου τούτου ὁ D. εἶχε προβῆ εἰς ἀνακοίνωσιν, δημοσιευθεῖσαν ἐν «Byzant. Zeitschrift» XXX (1930), σσ. 300-304. Διὰ ταύτης παρέχεται περίληψις τοῦ περιεχομένου τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ ἐκτίθενται συντόμως ὠρισμένα πορίσματα ἀφορῶντα εἰς τὴν σημασίαν, τὰς κυρίας διαφορὰς πρὸς τὰς ἄλλας ἀποκαλύψεις, τὴν γλῶσσαν τοῦ κειμένου καὶ τὴν προέλευσιν καὶ πιθανὴν χρονολογίαν αὐτοῦ.

¹ Ἴδου περιληπτικῶς τὰ πορίσματα τοῦ κ. Dawkins:

Ἡ σημασία τοῦ λαϊκοῦ κρητικοῦ κειμένου, περιεχομένου εἰς τὸν κώδικα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βενετίας, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Cl. 11, Nr 19 καὶ περιέχοντος τὰ ὑπὸ τοῦ Σάθα δημοσιευθέντα ἔργα τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐγράφη μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας, ὅτι ἐμφανίζει ἰδιαίτερον γλωσσὸν ἐνδιαφέρον, ὅτι προσθέτει μετὰ τὴν κυρίως Ἀποκάλυψιν, ἡ ὁποία κατὰ βάσιν εἶναι ὁμοία μὲ τὰς ἤδη δημοσιευθείσας, τὸ ὄραμα τοῦ μοναχοῦ περὶ τῆς τύχης τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, ὅπερ

¹) Ὁ κ. Λαούρδας ἀπέστειλε τὴν ἀκόλουθον βιβλιογραφίαν σχετικὴν μὲ τὰ κείμενα τῆς «Ἀποκαλύψεως τῆς Παναγίας»: Tischendorf C., *Apocalypses Apocryphae*, Lipsiae 1866, σελ. 24-94, Gidel M., *Étude sur une Apocalypse de la Vierge Marie*, «Annuaire de l' Association pour l' encouragement des études grecques en France», Paris V (1871), 92 - 113, (πρὸβλ. καὶ Heuzey L., *Les supplices de l' enfer d' après les peintures byzantines*, αὐτόθι, 114-119 καὶ Weil H., *Observations critiques sur une Apocalypse de la Vierge Marie*, αὐτόθι VI (1872), 21-27), Νικόλαος Πολίτης, *Μελέται ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων*, Ἀθῆναι 1874, 375-389, James M. R., *Apocrypha anecdota I*, Cambridge 1891, 108 - 126, Vassiliev A., *Anecdota graecobyzantina, Pars prior*, Mosquae 1893, 125-134, Pernot H., *Descente de la Vierge aux Enfers*, «Revue des études grecques» XIII (1900), 233-257, Hamburg R., *Apocalypsis Anastasiae*, Lipsiae 1903, Delatte A., *Anecdota atheniensa I, Textes grecs inédits relatifs à l' histoire des religions* (Bibliothèque de la Faculté de philosophie et lettres de l' Université de Liège) 1927, 272 - 288.

δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἄλλας ᾽Αποκαλύψεις, καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν τιμωρουμένων τῆς κολάσεως ἐμφανίζονται τύποι στενῶς ἀντίστοιχοι μετὰ τῶν τοιχογραφιῶν τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιδίων τῆς Κρήτης, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μᾶλλον ἐνδιαφέρων εἶναι ὁ τῆς ἀποστρεφούσης τὰ νήπια, τὸν ὁποῖον δὲν συναντῶμεν εἰς τὰ κείμενα τῶν ἄλλων ᾽Αποκαλύψεων. Τὸν τύπον τοῦτον ἀναγνωρίζει ὡς περιγραφόμενον εἰς τὸ ἐξαιρετικῶς σκοτεινόν, κατ' αὐτόν, χωρίον, τὸ καταλήγον μετὰ τὴν φράσιν «ἐβύζαξαν ἕτερα νήπια»². Ὁ συγγραφεὺς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ὅτι ἰδιαίτερος τονίζεται ἡ τέλεσις τῶν μνημοσύνων εἰς τὸ β' μέρος (τὸ ὄραμα τοῦ μοναχοῦ). Διὰ τὴν χρονολόγησιν καὶ προέλευσιν τοῦ κειμένου ὁ D. στηρίζεται εἰς γλωσσικὰς ἰδιορρυθμίας, ἐμφανιζομένας εἰς τὸ τέλος τῶν ἐνετικῶν χρόνων (πτῶσις τοῦ τελικοῦ *s* πρὸ κτητικοῦ μετὰ *s*, ἰδιορρυθμία ἢ ὁποία δὲν ἀπαντᾷ εἰσέτι εἰς τὸν Ἑρωτόκριτον, ἐνῶ κατόπιν γίνεται συνήθης) καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν τῆς Κρήτης περιοχὴν (τῶς, βρί(χ)νω, βαρά, δίδω ἀντὶ των(ε), βρίσω, βαρεά, δούδω).

Αἱ ἀσχολίαι τοῦ σοφοῦ ἐρευνητοῦ δὲν ἐπέτρεψαν εἰς αὐτόν τὴν εὐρύτεραν ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου, τὴν προσθήκην εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων. Τῆς νέας ἀντιβολῆς τοῦ κειμένου ἐπεμελήθη ὁ ἐν Ὁξφόρδῃ παρεπιδημῶν φιλόλογος κ. Βασίλ. Λαούρδας βάσει φωτογραφιῶν τοῦ σχετικοῦ τμήματος τοῦ κώδικος, ἀσταλεισῶν εἰς αὐτὸν ἐκ Βενετίας ὑπὸ τῆς κ. Ida Fiorentini].

²) Τὸ χωρίον τοῦτο ἀφέθη εἰς τὸ κείμενον, ὡς ἔχει ἐν τῷ κώδικι, μετὰ λατινικοὺς χαρακτήρας. Ἡ ὀρθὴ μεταγραφή τούτου πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἡ ἀκόλουθος: «Αὐτὲς εἶναι ἐδῶ καλὰ (δὲν ἀποκλείεται ὁμως τὸ: ἐν τὸ γάλα) αὐτὲς οἱ μισὰν τ[ρ]ες καὶ μοιχαὶ βύζαξαν ἕτερα νήπια» καὶ ἤκλαψεν ἡ Παναγία καὶ εἶπεν· «κάλλιο ἦτονε νὰ μὴν ἔχετε γεννηθῆ γιὰ μὴν ἔβγη εἰς τὸν κόσμον!».

Cod. Marc. Ven. gr. II, 19, ff. 234 - 241V.

Ἀποκάλυψις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου
διὰ τὲς κόλασες τῶν ἁμαρτωλῶν.

234 Γ

1 Παγαίνοντας ἡ Παναγία Δέσποινα Θεοτόκος εἰς τὸ ὄρι τῶν
ἐλαιῶν ἤκαμε προσευχὴν καὶ εἶπεν: «Παρακαλῶ σε, Υἱέ μου καὶ
Θεέ μου, νὰ μοῦ πέψης τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ, νὰ μοῦ δείξῃ
τὴν κόλασιν τῶν ἁμαρτωλῶν Χριστιανῶν». Καὶ παρευθὺς ἤρθε
5 ὁ Μιχαήλ Ἀρχάγγελος μὲ πολὺ πλῆθ[ος] ἁγίων ἀγγέλων καὶ
ἐπροσκύνησαν τὴν Παναγίαν Θεοτόκον. Καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ
Μιχαήλ Ἀρχιστράτηγος: «Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τιμιωτέρα τῶν
Χερουβείμ καὶ ἐνδοξοτέρα τῶν ἄνω δυνάμεων». Τότες ἀποκρι-
θη ἡ Παναγία καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον: «Χαῖρε καὶ
10 σὺ, Μιχαήλ Ἀρχιστράτηγε, πιστὲ δοῦλε τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
[σοῦ] Χριστοῦ». Τότες τοῦ λέγει ἡ Παναγία: «Παρακαλῶ σε,
Μιχαήλ Ἀρχάγγελε, νὰ μοῦ ἀποκριθῆς εἰσὲ ὅ,τι σ' ἐρωτήσω». Καὶ
ἐποκριθῆκε ὁ Ἀρχιστράτηγος: «Εἰσὲ ὅ,τι μὲ ἐρωτήσης,
Παναγία μου, ἐγὼ θέλω σοῦ ἀποκριθῆ». Τότες λέγει πρὸς αὐ-
15 τὸν ἡ Παναγία: «Μιχαήλ Ἀρχάγγελε, εἰπέ μου πόσες κόλασες
εἶναι, ὅπου κολάζονται οἱ γι-ἁμαρτωλοὶ Χριστιανοί». Καὶ εἶπε
πρὸς αὐ[τὴν] ὁ Ἀρχάγγελος: «Πολλὲς κόλασες καὶ ἀμέτρητες
εἶναι, ὅπου κολάζονται οἱ Χριστιανοί». Λέγει του ἡ Παναγία:
«Παρακαλῶ σε νὰ πᾶμε διὰ νὰ τὲς ἴδοῦμεν». Τότες ἠπήγασι
20 ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ θυρμὸς καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ εἰς τὸν τόπον
ἐκεῖνον ἦτονε ἄντρες καὶ γυναῖκες ἀμέτρητες καὶ κλάϊμα[τα]
πολλὰ καὶ φωνὲς μεγάλες ἐβγάνασι. Καὶ εἶπεν ἡ Παναγία τοῦ
ἀγγέλου: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι καὶ τί ἁμαρτία ἐκάνασι;» Λέ-
γει ὁ Ἀρχάγγελος: «Ἐτοῦτα εἶναι, Παναγία μου, τὰ ἔθ[νη]
25 τὰ ἀβάφιστα, τὰ ὅποια δὲν κατέχουσι Θεὸν καὶ μηδὲ πιστεύ-
γουσι εἰς πατέρα, υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον καὶ μηδὲ ἐσένα Θεο-
τόκον δὲν ὁμολογοῦσι μηδὲ πιστεύγουσι καὶ διὰ τοῦτο κολά-
ζονται».

Καὶ τότες ἐπῆγεν ἡ Παναγία | εἰσὲ ἄλλον τόπον τῆς κόλασης
30 καὶ ἐκεῖ ἦτονε σκότος μεγαλώτατο· καὶ ἐρώτησε ἡ Παναγία:
«Τί εἶναι τὸ σκότος ἐκεῖνο καὶ ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου κολά-
ζονται;» Καὶ εἶπε ὁ Ἀρχιστράτηγος: «Πολλὲς ψυχές, Δέσποι-
νά μου, εἰς τὸ σκότος ἐτοῦτο κολάζονται». Τότες ἡ Παναγία
λέγει: «Ἄς ἐβγῆ τὸ σκότος ἐτοῦτο ἀποδῶ, ὅγιά νὰ ἴδῶ ἐτούτη
35 τὴν κόλασιν». Καὶ παρευθὺς ἐβγῆκε τὸ σκότος ἐκεῖνο καὶ ἐφά-

234 V

νησαν οἱ κολασμένοι, πλῆθος ἀμέτρητο, ἄντρες καὶ γυναῖκες· καὶ εἶναι ἐκεῖ μεγάλα κλάϊματα καὶ μεγάλη ἀνάγκη, ἀπαρηγόρητος. Καὶ ὡς τοὺς εἶδε ἡ Παναγία, ἤκλαψε καὶ λέγει τοὺς :

40 «Τί κάνετε, ἄθλιοι ; πῶς στέκεστε, ταλαίπωροι ; καὶ πῶς εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον πορεύεστε ;» Καὶ κινεῖς ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἤδωκε ἀπόκριση τῆς Παναγίας. Τότες τῆς εἶπανε οἱ γι-ἄγγελοι : «Διατὶ δὲν ἀποκρίνεστε τῆς Κυρίας ἡμῶν ;» Τότες λέσινε οἱ κολασμένοι : « Ἐπόσταν ἐγίνηκε ὁ κόσμος, δὲν εἶδαμε φῶς καὶ δὲν

45 μπορούμε νὰ μιλήσωμεν». Καὶ θεωρώντας τοὺς ἡ Παναγία ἐδάκρυσεν. Τότες εἶπανε οἱ κολασμένοι πρὸς τὴν Παναγίαν : «Διατὶ μᾶς ἐρώτηξες, Παναγία μου ; Ὁ γυῖός σου ὁ εὐλογημένος ἤρθε κάτω εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπέβλεψεν εἰς ἐμᾶς καὶ ἐσὺ εἶσαι τὸ θάρρος τῶν Χριστιανῶν· γιατί ἐμᾶς ἐρώτηξες ;» Καὶ εἶπεν ἡ Παναγία πρὸς τὸν Ἄρχιστρατήγον : «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι καὶ

50 τί τὸ ἁμάρτημάν ντως ;» Καὶ ἐποκρίθην καὶ εἶπε ὁ Ἄρχιστρατήγος : « Ἐτοῦτοι εἶναι εἰδωλολάτρες ὅπου ἐπροσκυνούσανε τὰ εἰδῶλα καὶ αἰρετικοί». Καὶ πάλι ἐδάκρυσεν ἡ Παναγία καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς : «Πῶς ἐπλανηθήκετε ταλαίπωροι, καὶ δὲν ἐγνωρίζετε τὸν ποιητὴν σας ; Καὶ τίς νὰ σᾶς γλυτρώσῃ ἀπ' αὐτάνα τὰ βάσανα ;» Καὶ τότες πάλι ἤρθεν τὸ σκότος εἰς αὐτοὺς ὡσὰν καὶ πρῶτας.

Τότες λέγει ὁ Ἄρχάγγελος : «Πόθεν θέλεις, Παναγία μου, νὰ ὑπάμενε ;» Λέγει του ἡ Παναγία : «Πρὸς τὰ μεσημβρίας». Καὶ παρενθὺς παρέστησα τὰ Χερουβεὶμ καὶ 400 ἄγγελοι καὶ

60 ἐπήγασι τὴν Παναγίαν εἰς τὰς μεσημβρίας. Ἐκεῖ ἔρχεται ὁ ποταμὸς ὅπου εἶναι ὄλο φωτιά· καὶ ἐκεῖ εἶναι πλῆθος ἀμέτρητοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες. Ἐκεῖ εἶναι ἄλλοι ὡς τῆ μέση

65 χωσμένοι εἰς τὴν φωτιὰν καὶ καίγονται, ἄλλοι ὡς τοὺς στραγάλους, ἄλλοι ὡς τὸν λαιμόν· ἄλλ[ους] ὡς τὴν κεφαλὴν ἀποπάνω τοὺς κυκλώνει. Καὶ εἶδεν τσι ἡ Παναγία καὶ ἔκλαψεν· καὶ λέγει τοῦ Ἄρχιστρατήγου : «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι καὶ τί εἶναι τὸ ἁμάρτημά ντως ;» Λέγει της ὁ Ἄρχάγγελος : « Ἐτοῦτοι εἶναι, Παναγία μου, ὅπου βλαστημοῦνε τοὺς συντέκνους τως καὶ τσι καταφρονοῦνε καὶ μὲ τὴν συντέκνισσά ντως ἐκάμασιν ἁμαρτίαν». Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία ἄλλους χωσμένους ὡς εἰς

70 τὸν λαιμόν· καὶ ἐρώτηξε : «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι ;» Λέγει της : « Ἐτοῦτες εἶναι γυναῖκες ὅπου ἐσκοτώσασι καὶ ἐπνίξασιν τὰ παιδιὰ τως εἰς τὴν κοιλίαν ντως· καὶ ἄλλες τὰ ἐσκοτώσασι καὶ ἔθαψάν τα διὰ νὰ μὴ φανερωθοῦσι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἄλλοι ἐδώκασι ἀδυνάτους εἰσὲ ἀδυνατοῦ χέρια· ἐτοῦτοι εἶναι ὅπου

- 75 τρω̄νε τὴν σάρκα τὴν ἀνθρωπινήν». Καὶ εἶδε ἡ Παναγία ἄλλους
 χωσμένους ἕως εἰς τὴν κορφήν καὶ ἐρώτηξε: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦ-
 τοι καὶ τί ἁμαρτίαν ἐκάμασι;» Λέγει τσι ὁ Ἄρχάγγελος: «Ἐ-
 τοῦτοι εἶναι, Παναγία μου, ὁποῦ τὴν πίστιν καὶ τὸν σταυρὸν
 80 ἀτιμάζουνε καὶ τὸν Θεὸν ὑβρίζουσι καὶ τὸν διάβολον ἐπικα-
 λιοῦνται καὶ παραδίδονται εἰς αὐτὸ καὶ τὸ κορμὴν ντως καὶ
 τὰ παιδιὰ ντως καὶ τὸ προᾶμαν ντως καὶ ὡς καὶ ἄλλους Χριστια-
 νούς ἀτιμάζουσι καὶ παραδίδουν τοὺς εἰς αὐτόν καὶ ἐκεῖνον τὸν
 θεὸν ὁποῦ τρέμει ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ γι-ἄγγελοι φρίττουσι, ἐκεῖνο
 85 βλαστημοῦσι, καὶ εἰς τὸ ψόμα τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἀμνόγουσι
 καὶ καταφρονοῦσιν το καὶ φκιορκοῦσι καὶ γιὰ τοῦτο κολάζονται
 πλιὰ ἀπὸν τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλούς». Καὶ ἤκλαψε ἡ Παναγία
 καὶ εἶπε: «Κάλλιο νὰ μὴν ἐθέλασι γεννηθῆ οἱ γι-ἀνθρώποι
 ἐτοῦτοι, ὁποῦ βλαστημοῦσι τὸν ὑγιόν μου καὶ Θεόν. Ἐπικατά-
 90 ρατοι νὰ εἶναι καὶ ἀφωρεσμένοι κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ πονη-
 ρά». Καὶ παρεντὺς ἔγενεψε ἡ κόλασις κατὰ τὸν λόγον τῆς Πανα-
 γίας | καὶ ἐχοχλάκισεν ἡ φωτιά καὶ ἤκανε κύματα ὡς τὰ ὄρη ^{235 v}
 τὰ ψηλὰ καὶ ἐσκέπασε ἀποκορφῆς τοὺς κακορίζικους ἁμαρτω-
 λούς· καὶ ἐκεῖνοι ἐκλαίγασιν καὶ μὲ μεγάλες φωνές ἐλέγασιν: «Δί-
 κια ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ».
- 95 Τότες ἐπῆγεν ἡ Παναγία εἰς ἄλλον τόπο, σ' ἄνθρωπον κρεμα-
 σμένον ἀπὸν τὰ πόδια καὶ σκουλήκοι πολλότατοι τὸν ἐτρῶγασιν
 καὶ εἶπεν ἡ Παναγία: «Ποῖος εἶναι ἐτοῦτος καὶ τί εἶναι τὸ
 ἁμάρτημά του;» Καὶ λέγει τση Ἄρχάγγελος: «Ἐτοῦτος εἶναι
 ὁ ζουράρης καὶ ὁ τοκιστής, ὁποῦ ἤδιδε ἕνα καὶ ἤπαιρνε δύο·
 100 τὴν ἴδια κόλαση ἔχει καὶ ὁ παρακαθιστής καὶ ὁποῖος ἀγαπᾷ
 ἀδικία». Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία γυναῖκα κρεμασμένη ἀπὸν τὰ
 δόντια καὶ ἐρώτηξε τὸν Ἀρχιστράτηγον: «Ποία εἶναι αὐτὴ καὶ
 τί εἶναι τὸ ἁμάρτημά ντης;» Καὶ εἶπεν ὁ Ἄρχάγγελος: «Ἐ-
 τούτη εἶναι ἀπὸν παρακαθίζει καὶ ἤβανε τοὺς γειτόνου τση πάντα
 105 εἰσὲ μαλώματα καὶ σκάνταλα». Καὶ εἶδε ἡ Παναγία ἄλλες γυ-
 ναῖκες κρεμασμένες ἀπὸν τὰ πόδια καὶ φωτιά ἤβγαινε ἀπὸν τὸ
 στόμα ντως· καὶ εἶπε: «καὶ αὐτὲς τί εἶναι τὸ ἁμάρτημά ντως;»
 Λέγει ὁ Ἄγγελος: «αὐτὲς εἶναι / *endogala aftes imisandes*
chie mchie (?) βυζάσαν ἕτερα νήπια». Καὶ ἤκλαψεν ἡ Παναγία
 110 καὶ εἶπεν: «Κάλιο ἦτονε νὰ μήνε ἠθέλετε γεννηθῆ / *ghia mineu-*
ghi (?) εἰς τὸν κόσμον». Τότες τῆς λέγει ὁ Ἄγγελος: «Πόθεν θέ-
 λεις, Παναγία μου, νὰ ὑπᾶμεν;» Λέγει του: «Ἄς ὑπᾶμεν εἰς
 τὴν δύσιν». Καὶ τότε ἤρθασιν οἱ γι-ἄγγελοι μετὰ θρόνου ἠτοιμα-
 σμένου καὶ ἤρσαν τὴν Παναγίαν εἰς τὴν Δύσιν. Καὶ εἶδε ἐκεῖ ἡ

- 115 Παναγία πύρινη νεφέλη και εἰς τὴν μέση τῆς φωτιᾶς στρώματα
στρωμένα και ἀπάνω ἐκάθοντα πλῆθος ἄντρες και γυναῖκες
και δράκοντες και θηρία, ὄλο φωτιά, τοὺς ἐτρώγασι. Καὶ εἶδεν
τους ἡ Παναγία και ἐναστέναξε και εἶπε: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι
και ἴντᾶναι τὸ ἁμάρτημά ντως;» Λέγει τση ὁ Ἄρχάγγελος:
- 120 «Ἐτοῦτοι εἶναι ὁποῦ εἰς τὸν Ὁρθρον τῆς ἁγίας Κυριακῆς δὲν
σηκώνονται, μὰ κοιμοῦνται ὡσὰν ἀποθαμένοι, και ὄσοι κά-
νουνσι δουλειὰ ἀποῦ τις ἐννιὰ ὄρες τοῦ Σαββάτου ἕως ἀνατεί-
λαντος τοῦ ἡλίου τὴν Δευτέρα και ἀφίνουσι και τὴν λειτουργίαν
| και πᾶσι εἰσὲ παιγνίδια και ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου». 236 r
- 125 Καὶ εἶδε ἡ Παναγία εἰς ἄλλον τόπον ἄντρες και γυναῖκες γδυ-
μνοὺς και ἐκολάζουντα: και μεγάλος βρογμὸς και δυσωδία εἶ-
χασι και οἱ γλῶσσες τως ἐκρέμουνταν ὄξω ἀποῦ τὸ στόμα ντως.
και ἐτρώγασι κοπρά. Καὶ ἐρώτηξε: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι και
τί ἁμαρτίαν ἐκάμασιν;» Λέγει τση ὁ Ἄρχισιράτηγος: «Ἐτοῦτοι
- 130 εἶναι ὁποῦ βάνουσι ὁμορφάδες διαβολικὲς εἰς τὴν μούρην ντως
και ξυρίζουνται και πλέκουνται ξένες τρίχες και τὴν μορφήν
τοῦ Κυρίου ὁποῦ τὼς ἤδωκε καταλύοντες. Καὶ τὸν ἀφορεσμὸν
τῶν ἁγίων Πατέρων καταπατοῦσι». Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία τόπο
ἄλλον, ἀπαράκλητον, και κόλασιν, ὁποῦ τίς [μ]πορεῖ νὰ τὰ διη-
- 135 γηθῇ; Καὶ εἶδεν ἐκεῖ σκάρες και ἀποκάτω εἰς αὐτὲς κάρβουνα
ἀφτόμενα, καρβουνιστιὲς μεγάλες και ἤτονε ξαπλωμένοι ἀπάνω
και ἐψήνουντα: και πάλι ἄλλοῦ τηγάνια και τηγανίζουντα εἰς
τὴ φωτιὰ καταφλεγόμενοι. Καὶ εἶδεν τση ἡ Παναγία και ἤκλα-
ψε και εἶπε: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι και τί εἶναι τὸ ἁμάρτημά
ντως;» Λέγει τση Ἄρχισιράτηγος: «Μὴ τοὶ λυπᾶσαι, Πανα-
- 140 γία μου, αὐτούνους, γιατί δίκαια κολάζουνται: ἐτοῦτοι εἶναι,
Παναγία μου, κλέφτες, οἱ γι-ὄποῖοι κλέφτουσι τὸ πρᾶμα τοῦ
γειτόνου τως και πράματα ξένα μαζώνουσι και πίνουσι τὸ αἷ-
μα τῶ φτωχῶ». Καὶ εἶπεν ἡ Παναγία: «Δίκαια ἡ κρίσις
τοῦ Θεοῦ».
- 145 Καὶ εἶδε ἡ Παναγία εἰς ἄλλον τόπον λάκκους γεμάτους ὄλο φω-
τιὰ και μέσα ἐκάθοντα πλῆθος ἄντρες και γυναῖκες. Καὶ ἐρώ-
τηξε: «Ποῖοι εἶναι ἐτοῦτοι;» Λέγει τση Ἄρχισιράτηγος: «Ἐ-
τοῦτ' εἶναι ὁποῦ τὸν πνευματικὸν πατέρα, τὸν ξαγοράρη τους,
δὲν ὑπακούγουσι, και τὰ λόγια τῶν ἱερέων καταφρονοῦσι και
- 150 τὰ μικρὰ κρίματα ξαγορεύουνται και τὰ μεγάλα και δυσβάστα-
κτα χώνουσι, ὄγια νὰ φαίνονται δίκαιοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους
και λογιάζουνε πὼς ὁ Θεὸς λανθάνεται και ἀποῦ τὸν οὐρανὸν
βλέπει τοὶ καρδιὲς τως. Καὶ γιὰ τοῦτο κολάζουνται».

- 155 Καὶ εἶδε ἡ Παναγία εἰς ἄλλον τόπον δέντρο σιδερό καὶ ἐκρέ-
 μουνια εἰς αὐτόιο πλήθος ἄντρες καὶ γυναῖκες δεμένοι ἀπὸ τὰ
 δάκτυλά τως. Καὶ ἐρώτηξε ἡ Παναγία: «Ποῖοι εἶναι;» Καὶ
 λέγει τῆ ὁ Ἀρχάγγελος: «Ἐτοῦτοι εἶναι ὅπου ἐχωρίζανε ἀ-
 δε | ρφούς ἀπὸ ἀδερφῆδες, ἄντρες ἀπὸ τὲς γυναῖκες τως καὶ 236 v
 160 τέκνα ἀπὸ τοὺς γονέους τως». Καὶ εἶδε ἡ Παναγία ἄλλους
 κρεμασμένους ἀπὸ τῆ γλῶσσα ντως καὶ ἐρώτησε: «Ποῖοι εἶ-
 ναι;» Λέγει τῆ ὁ Ἀρχάγγελος: «Ἐτοῦτοι εἶναι οἱ φκιόρκοι
 ὅπου ἀμνόγουσι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς ἁγίους εἰς τὰ
 165 εἴκοσι ἀνύχια καὶ αἷμα ἤτρωχε ἀπὸ τὸ στόμα ντου καὶ φωτιὰ
 μεγάλη τὸν ἤκαιγε καὶ ἐφώνιαξε: «Δίκια ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ».
 Τότες ἐρώτησε ἡ Παναγία τὸν ἄγγελον καὶ λέγει του: «Ἐτοῦ-
 τος ἔχει, Παναγία μου, προῶμα ἐκκλησίας καὶ ἤτρωγέν τα καὶ
 ἀπὸ δουλεύγει εἰς τὸν ναὸν+ καὶ ἀπόκριας <κλέφτει> καὶ γιὰ
 170 τοῦτο κολάζεται». Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία πλήθος ἱερέων κρεμα-
 σμένους καὶ φωτιὰ τοὺς ἐσκέπασε ὡς τὴν κορφήν καὶ τοὺς ἔκαι-
 γε. Καὶ ἐρώτησε: «Τί εἶναι τὸ ἀμάρτημά ντως;» Καὶ λέγει τῆ
 ὁ ἄγγελος: «Ἐτοῦτοι ἐπορνέψασι καὶ ἄλλοι ἔχιθρα ἔχοντες
 καὶ τὴν ἀκολουθία ντως ἐβαριούντανε νάνε διαβάσουνε, μὰ ἐκά-
 175 μασι τὴν πορνείαν ὡσὰν τοὶ κοσμικοὺς καὶ ἐπαίονασι τὰ δῶρα,
 μὰ τὴν ἀκολουθία δὲν ἐθέλασι καὶ ἄλλα κακὰ ὅπου κάνασι,
 γιὰ τοῦτο κολάζονται».

Καὶ εἶδε ἡ Παναγία θεριὸ τρικέφαλο καὶ εἶχε ἄνθρωπον
 εἰς τὸ στόμα ντου. Καὶ ἐρώτηξε: «Ποῖος εἶναι ἐτοῦτος;» Λέγει
 180 τῆ ὁ Ἀρχιστράτηγος: «Ἐτοῦτοι εἶναι ὅπου διαβάζουσι τὰ
 χαρτιὰ καὶ τοὶ ἄλλους διδάσκουσι καὶ ἐκεῖνοι ταῦτα οὐ ποι-
 οῦσι».

Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία τὸν ποταμὸν ὅπου εἶναι σκούληκας ἀ-
 κοίμητος, καὶ εἶναι ἐκεῖ πλήθος πολὺ, ἄντρες καὶ γυναῖκες. Καὶ
 185 ἐρώτηξεν: «Τί εἶναι τὸ ἀμάρτημά ντως;» Λέγει τῆ ὁ Ἀρχάγ-
 γελος: «Ἐτοῦτοι εἶναι ὅπου ἐβάλασι τὸ ἀγγελικὸ σκῆμα, ἤγου
 τὸ ράσο, νὰ γενοῦνε ἱερεῖς ο καλόγεροι, καὶ ἐφαίνοντα ἐδῶ εἰς
 τὸν κόσμον ὡσὰν ἅγιοι καὶ ἐδοξαζούντανε ἀπὸ τῶ ἀνθρώπους
 καὶ ὁ[μ]προσιὰς εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἦτανε μηδὲ τίποτας καὶ ἐμο-
 190 λύνασι τοὶ ψυχές τως καὶ ἐμαγαρίσασι καὶ σκῆμα ντως, ἤγου
 τὸ ράσο, ἀπὸ ἐβάλασι, καὶ βαί εἰς αὐτούς».

Καὶ εἶδεν ἡ Παναγία γυναῖκες κρεμασμένες ἀπὸ τὰ πόδια
 καὶ ὄφιδες φοβεροὶ τοὺς ἐτρώγασι καὶ φωνές μεγάλες ἐκρά-
 ζανε: «Ἐλέησον ἡμᾶς, Παναγία μου, διατὶ παντοτινὰ κολαζό-

- 195 μεστανε». Καὶ ἐρώτησε: | «Ποῖες εἶναι αὐτές;» Λέγει τῆσσι 237 r
 ὁ Ἄρχαγγελος: «Ἐπιούριες εἶναι καλογριῆς οἱ γι-όποῖες δὲν ἐκά-
 μασι τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, μήτε τοῦ ἡγουμένου τῶσ, μὰ χω-
 στὰ ἐκάνασι τὰ θελήματά τῶσ καὶ τοὶ λογισμοὺς τῶσ δὲν ἐφα-
 νερώνασι· διὰ τοῦτο κολάζονται».
- 200 Καὶ εἶπε ὁ Ἄρχιστράτηγος: «Ἐάνοιξε, Παναγία μου». Καὶ
 εἶδε τὴν λίμνη καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός, ὅπου ἔναι ὄλο φω-
 τιά· ἐκεῖ εἶναι θωριά τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ὄλο αἷμα καὶ τὰ κύ-
 ματά του ψηλὰ ὡσὰν τὰ βουνά. Καὶ εἶναι ἐκεῖ πλῆθος ἄντρες
 καὶ γυναῖκες. Καὶ θωρῶντα τους ἡ Παναγία ἐδάκρυσε καὶ εἶ-
 πεν: «Τί εἶναι τὸ ἁμάρτημά ντους;» Λέγει τῆσσι ὁ Ἄγγελος:
- 205 «Ἐπιούριες εἶναι, Κυρία μου, οἱ γι-ἀμετανόητοι, οἱ παρακαθι-
 σιάδες, οἱ πόρνοι, οἱ κλέφτες, οἱ φκιόρκοι, οἱ μαλακιστές, οἱ
 ἀρσενοκοιτάδες, οἱ σκαρτοκαμπανισιάδες, οἱ βλάστημοι, ὅπου
 βλαστημοῦσι τὸν Θεόν, ὅπου βλαστημοῦσι τοὺς γειτόνους τῶσ, οἱ
 γητευτάδες, οἱ μάϊσσης, οἱ μεθυστάδες, οἱ μεθουῶδες, οἱ παρα-
 καθισιάδες, οἱ πουλοῦν τὸν οἶνον μετὰ ὕδατος, οἱ μὴν παιδεύ-
 οντες τὰ παιδιά τῶσ, ἐκεῖνοι ὅπου δὲ σκολάζουσι τὴν ἁγίαν
 Κυριακὴν καὶ δὲν τή[ν] τιμοῦσι καὶ τοὶ σκόλες τῶν ἁγίων, ἐκεῖ-
 νοι ὅπου δὲν νηστεύουσι τὴν ἁγίαν τῶσ σαρακοστή, μὰ τρῶνε
 ὄσα ἔχει τσι, ὅποῖοι καταλοῦσι τὴν Τετράδη καὶ τὴν Παρασκευ-
 ῆν»· Λέγει του ἡ Παναγία: «Βαί εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς» καὶ
 ἤκλαψε εἰς αὐτούς».
- 215 Λέγει τῆσσι ὁ Ἄγγελος: «Τί κλαίγεις, Κυρία μου, ὅπου δὲν εἶ-
 δες ἀκόμη τὲς ἄλλες κόλασες». Λέγει του ἡ Παναγία: «Ἄς ὑ-
 πάγομεν καὶ ἐκεῖ νὰ τὲς ἰδοῦμεν». Καὶ ἐπῆραν τὴν Παναγίαν
 οἱ ἄγγελοι μετὰ θρόνου ἡτοιμασμένου καὶ ἤρθαν εἰς τὴν μεγά-
 λην Κόλασιν. Καὶ εἶδε ἐκεῖ κόλασιν φοβερὴν, ὅπου δὲν μπορεῖ
 κινεῖσιν νὰ τήνε πῆ, μήτε νὰ τὴν γράψῃ, τὰ βάσανα καὶ τὴν ὀδύ-
 νην ὅπου ἔχουσι ἐκεῖνοι οἱ ταλαίπωροι κολασμένοι. Καὶ θωρῶν-
 τας ἡ Παναγία ἐμίσησε πολλὰ πικραμένη, κλαίγοντας τοὺς κο-
 λασμένους ἐκείνους.
- 220
- 225

- II Τότες ὁ Ἄγγελος ἤρρεν ἕνα ἱερομόναχον ἀπὸ ἕνα μοναστή-
 ριον καὶ λέγει του: «Γέροντά μου, τί γυρεύεις ἐδῶ εἰς τὴν
 στράταν ἐτούτη; Ἄν πεθυμᾷς νὰ μάθῃς, ρώτηξέ με ἐκεῖνα | 237 v
 ὅπου δὲν ἤξεύρεις καὶ ἐγὼ σοῦ ἀποκρίνομαι». Τότες ὁ γέροντας
 5 ἤκαμε μετάνοια τοῦ Ἄγγελου καὶ λέγει: «Εὐκαριστῶ σου Κύριέ

- μου, ὅπου μοῦ ἤπειρες ὁδηγὸν νὰ μὲ διατάξῃ καὶ νὰ μ' ἀρμηνέψῃ ἀπόκρυφα μυστήρια τὰ δὲν ἤξεύρω καὶ τὰ ἐπεθυμῶ νὰ μίθω». Τότες γυρίζει καὶ λέγει τοῦ Ἁγγέλου: «Πέ μου, Ἅγιε Ἁγγελε, παρακαλῶ σε, ἀπίτις ἐβγῆ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ κορμὶ τοῦ Χριστιανοῦ, τί γίνεται ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη καὶ γιατί κάνουνσι τὰ μνημόσυνα τῶν ἀποθαμένων;» Ἀποκρίθη ὁ Ἁγγελος Κυρίου καὶ λέγει: «Γροίκησε, πατέρα μου ἅγιε ἀπίτις μισέψῃ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ κορμίν, εἰσὲ τρεῖς ἡμέρες παίρνουσι τὴν ψυχὴν οἱ γι-ἄγγελοι καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ ἀπὸ τὴν γῆν ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι μία σκάλα καὶ εἰσὲ πᾶσα σκαλοῦνι εἶναι πλῆθος ἀμέτρητοι δαίμονες, τὰ ὅποια λέγουσι τελώνια καὶ ἀπαντοῦσιν τὴν ψυχὴν ἐκεῖνα τὰ πονηρὰ τελώνια καὶ ἀ[μ]ποδίζου-τη νὰ μὴν ἀνεβῆ ἀπάνω. Καὶ φέρουσι χαρτιὰ γραμμένα καὶ λέγουσι: «τὴν ὀδεῖνα ἡμέρα εἰς τοὶ τόσες τοῦ μηνὸς ἤκαμε ἡ ψυχὴ εἰσὲ τὴν ἀμαρτίαν, γῆ ἂν ἤκλεψε, γῆ ἂν ἐπόρνευε, γῆ ἂν ἐμαλακίστη, γῆ ἂν ἀρσενοκοιτία ἤκαμε, γῆ ἂν ἐσυμβούλεψε ἄλλον ἄνθρωπον εἰσὲ κακὸ ἔργο, γῆ ἄλλο κακὸ ἤκαμε. Ὅλα τὰ δείχνουσι ἐκεῖ τῶν ἁγγέλων καὶ τότες δείχνουσι καὶ οἱ γι-ἄγγελοι τὰ καλὰ ὅπου ἤκαμε ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη, γῆ ἐλεημοσύνη ἀνὴν ἤκαμε, γῆ προσευχὴ, γῆ λειτουργία, γῆ νηστεία, γῆ ἄλλο ἀγαθὸ ἂν ἤκαμε. Ἐκεῖ τὰ μιλοῦσι οἱ γι-ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες καὶ ἂν ἔχη τίβοτας περισσότερο ἀγαθὸ ἀπὸ τὰ κακά, ἀρποῦσιν τὴν ψυχὴν ἐκεῖνη οἱ γι-ἄγγελοι καὶ ἀνεβυίνουσι εἰς τὸ ψηλότερο σκαλοῦνι καὶ οἱ δαίμονες τρίζουσι τὰ νιόντια τως ὡσὰν ἄγριοι σκύλοι καὶ σπουδάξουσι νὰ ἀρπάξουσι τὴν ψυχὴν τὴν ἐλεεινὴν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἁγγέλων. Καὶ ἡ ψυχὴ τρέμει καὶ χώνεται εἰς τοὶ ἀγκάλες τῶν ἁγγέλων. Καὶ ἐκεῖ γίνεται μεγάλη διάλεξις καὶ μεγάλα κλάϊματα καὶ πάσκουσι οἱ γι-ἄγγελοι νὰ ἐλευθερώσουν τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν δαιμόνων. Καὶ ἂν ἐλευθερωθῆ ἡ ψυχὴ ἀποδεκεῖ, ἔρχου(ν)ται πάλι εἰς τὸ πλιὰ ἀπάνω σκαλοῦνι καὶ ἐκεῖ εὐρίσκουσι ἄλλον τελώνιο πλιὰ ἀδυνατώτερο καὶ ἀγριώτερο καὶ ἔκεῖ πάλι γίνεται μεγάλη τραβᾶγια καὶ πάλι ταραχὴ, τίς νὰ κερδαίση τὴν ψυχὴ ἐκεῖνη. Καὶ πάλι ἔρχεται εἰς τὸ ἄλλο σκαλοῦνι, ὥστε ν' ἀνεβοῦσι εἰς τὴν πό[ρτα] | τοῦ οὐρανοῦ. Ἐκεῖ λοιπὸ εἶναι οἱ δαίμονες τῆς πορνείας, καὶ τίς μπορεῖ, πατέρα μου ἅγιε, νὰ διηγηθῆ τὴν ταραχὴν ἐκεῖνην, τὴν ἐνόχλησιν καὶ τὸν θόρυβον ὅπου κάνουνσι οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ τί φόβο δείχνουσι τῆς ἐλεεινῆς ψυχῆς. Καὶ ἀνισωσιὰς καὶ ὑπάγει μοναχὴ ἡ ψυχὴ, περισσότερο βαβούρα καὶ τραβᾶγια κάνουνσι οἱ δαίμο-

νες και λέσιν τῆς ψυχῆς : «Ποῦ ὑπάγεις ; Γύρισε ὀπίσω». Καὶ ἂν εἶναι ἡ ψυχὴ φταισμένη καὶ καταδικασμένη, τὴν ἐγυρίζουσι ὀπίσω αὐτοῖνοι οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ βάνου(ν) τὴ ἀποκάτω τῆς γῆς εἰς ἐτόπο σκοτεινόν, εἰς ἐτόπο πονηρόν, καὶ κακόν τό

50 ἔπαθε ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη ! Βαὶ εἰς τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ὅπου ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· καὶ τίς (μ)πορεῖ νὰ διηγηθῆ τὴν ἀνάγκη ἐκεῖνη καὶ τὰ βάσανα ὅπου πᾶσι τοῖς ; Ἐγὼ εἶμαι ἄγγελος, καὶ πάλι φοβοῦμαι τὴν τιμωρίαν ἐκεῖνη ὅπου ἔχουσι καὶ τὰ βάσανα οἱ πολλὰ κωκορίζικες οἱ ψυχῆς οἱ καταδικασμένες εἰς τὸ

55 κακὸ τόπο ἐκεῖνο. Μὰ ἀνισωστὰς καὶ βροθῆ πάλι ἡ ψυχὴ νὰ εἶναι καθαρὰ καὶ ἀναμάρτητος, τότες ἔρχεται μὲ χαρὰ μεγάλη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ συναπαντοῦσι(ν)-τ(η) οἱ γι-ἄγγελοι, ἄγγελοι φωτεινοὶ μὲ θυμνιάσματα καὶ παίρνον(ν)-τῆ ὡς εἰς τὸν δεσποτικὸν θρόνον, ὄγια νὰ προσκυνήσῃ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν

60 Χριστόν. Καὶ τότες βλέπει τοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων πατέρων, τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων, τὴν λαμπρότητα ἐκεῖνη, τὴν ὠραιότητα, καὶ ἀκούγει τὴν ἀγγελικὴν ὑμνωδίαν καὶ ψαλμουδία καὶ παίρνει τὰ μνημόσυνα. Καὶ γιὰ τοῦτο κάνουν τὰ τρίμερα. Γίνονται καθὼς σοῦ εἶπα. Καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας παίρνον τὴν

65 ψυχὴν ἐκεῖνην οἱ γι-ἄγγελοι καὶ πᾶσιν τῆ ὄγια νὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεόν· καὶ διὰ τοῦτο γίνου(ν)ται τὰ τρίμερα, ὡσὰν κανίσκι πεμπάμενον εἰς τὸν Θεὸν ὁδία τὴν ψυχὴν ἐκεῖνη.

Καὶ ἀπίτις προσκυνήσῃ, γυρίζουσι πάλι οἱ γι-ἄγγελοι τὴν ψυχὴν εἰς τὴν γῆν καὶ πᾶσι(ν)-τῆ καὶ τῆ δειχνοῦσι | ὅσους τόπους 238 v

70 ἐπορπάτηξε εἰς τὸν κόσμον ὄνταν ἦτον εἰς τὸν κόσμον εἰς ὅλην τὴν ζωὴν καὶ ἀναθυμίζουσί τῆ ὅ,τι ἤκαμε, καὶ καλὰ καὶ κακὰ. Καὶ λέγουσι τῆ ψυχῆς : «Ἐδεπὰ ἤκλεψες» καὶ ἀποκεῖ πάλι εἰς ἄλλο τόπο τῆς λέσι : «Ἐπὰ ἤκαμες φόνο καὶ ἐσκοτώσες ἄθροπο· ἐπὰ ἤκαμες ἁμαρτία, ἐκεῖ ἐκαταλάλησες, ἤγουμε εἶπες κακὸ ὄγια ἄλλο χριστιανόν, ἐπὰ ἐμαλακίστης, ἐκεῖ ἤκαμες ἀρσενοκοιτία· ἐδῶ ἐφκιορκίσεις, ἐκεῖ ἐμέθυσες». Καὶ ἀποκεῖς πάλι τὴν ἐπᾶνε εἰς ἐτόπο ἐπῆγε καὶ ἤκαμε καλό· καὶ λέσιν τῆ : «Ἐπὰ ἔκαμες νηστεία, ἐδεπὰ ἤκαμες λειτουργίαν, ἐκεῖ ἤκαμες παρακάλιο εἰς τὸν Θεόν· ἐδεπὰ ἤκαμες ἀγρουπνία, ἐδῶ ἤκαμες

80 προσευκὴ, ἐκεῖ ἤκαμες γονόκλισιν, ἐδῶ ἤκαμες ἐλεημοσύνη, ἐδὰ ἤκαμες ἐγκράτεια». Καὶ θυμίζουσι τῆ ψυχῆς οἱ γι-ἄγγελοι τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ὅπου ἤκαμε· καὶ ὄντε τῆ θυμίζουσι τὰ κακὰ, κλαίγει ἡ ψυχὴ καὶ λυπᾶται, καὶ ὄντε τῆ θυμίζουσι τὰ καλὰ, παίρνει ἄνεση καὶ χαίρεται. Καὶ τοῦτα τῆ δειχνοῦσι οἱ

85 γι-ἄγγελοι ὡς τοῖ ἐννιὰ μέρες. Καὶ τότες ἔρχου(ν)ται πάλι νὰ

προσκυνήσῃ τὸν Θεόν, ὡσὰν καὶ εἰς τὰ τρίμερα. Καὶ γιὰ τοῦτο
 κάνοῦσι τὰ ἑνάμερα καὶ πέμπουσι τὰ μνημόσυνα εἰς τὸν Θεὸν
 ὄγιά ἐνθύμηση τῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀποδεχτῆ ὁ Κύριος μὲ
 90 μερωμένο πρόσωπο, νὰ τὴν ἐλεήσῃ. Γιὰ τοῦτο γίνονται τὰ
 μνημόσυνα, γιὰτὶ πολλὰ ὀφελοῦσι τὴν ψυχὴν ἢ ἐλεημοσύνη καὶ
 βγάνουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν κόλασιν. Καὶ ἀπίτις προσκυνήσῃ
 ἢ ψυχὴ εἰς τοὶ ἐννια ἡμέρες, τὴν παῖρνονσι πάλι οἱ γι-ἄγγε-
 λοι καὶ τὴν φέρονουσι εἰς τὸν κόσμον καὶ τῆ δείχνουσι | τὴν 239 ς
 παράδεισον, τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, τὴν σύναξιν τῶν δικαίων
 95 καὶ τὴν ἀνάπαψη. Καὶ ὄντε στραφῆ νὰ δῆ τὸν τόπον ἐκεῖνον
 τοῦ παραδείσου καὶ τοὶ ψαλμωδίες ἐκεῖνες τῶν ἀγγέλων, χαίρε-
 ται ἢ ψυχὴ καὶ ἀγάλλεται καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἀγγέλους νὰ τὴν
 ἀφήνουσι ἐκεῖ, ν' ἀπομείνῃ μὲ τοὶ δικαίους. Τότες τὴν παῖρ-
 νουσι πάλι ἀποδεκεῖ καὶ πᾶσι καὶ δείχνουσίν τῆ καὶ τίς κόλα-
 100 λασες τῶν ἁμαρτωλῶν. Δὲν εἶναι, πατέρα μου ἅγιε, μεγαλύτερη
 κόλασις οὐδὲ φοβερότερη οὐδὲ δριμνιότερη ὡσὰν τοῦ πόρνου
 καὶ τοῦ κλέφτη, ξεχωριστὰς τοῦ χωστοῦ πόρνου καὶ τῆ χωστῆς
 πόρνης· ἐτοῦτοι κολάζονται περισσότερο, ὡσὰν ἱερέους καὶ
 πρεσβυτέρους. Καὶ ὡσὰν τῆ δείξουσι ἐτοῦτα, τὴν παῖρνονσι
 105 πάλι οἱ γι-ἄγγελοι τὴν ψυχὴν νὰ πάγῃ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Κύ-
 ριον εἰ(ς) τοὶ σαράντα μέρες· καὶ διὰ τοῦτο γίνονται τὰ μνη-
 μόσυνα τῶν ἀποθαμένω εἰς τοὶ σα(ρά)ντα μέρες. Λοιπὸ τότες
 παῖρνει τὴν ἀπόφαση ἢ ψυχὴ, καὶ πᾶσιν τῆ ὅπου ὀρίσει ὁ φι-
 λάνθρωπος Θεὸς κατὰ τὰ ἔργα ὅπουκαμε εἰς τὸν κόσμον, νὰ τῆ
 110 δώσουν ἐκείνην τὴν ἀνάπαψη ὥστε νὰ ῥθῆ ἢ μέρα ἐκείνη, ὅπου
 ἔχει νὰ ἀνασταθῆ καὶ τὸ κορμί, τῆ Δευτέρα Παρουσία, νὰ λάβῃ
 καθὼς ἤκαμε».

Τότες γροικῶντας ὁ γέροντας τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου, ἀναστέ-
 ναξε βαρὰ καὶ ἤκλαιγε πικρά· καὶ λέγει τοῦ Ἀγγέλου: «Βαί
 115 καὶ κακὸν τῶπαθε τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὅποιος ἐγεννήθη. Διατὶ
 κάλλιον ἦτονε νὰ μὴν ἤθελε γεννηθῆ». Τότες λέγει ὁ Ἀγγελος:
 «Τίμιε πάτερ, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ὁ δίκαιος, μακάρια ἢ μέρα
 ὅπου ἐγεννήθη».

Τότες πάλι ὁ γέροντας λέγει τοῦ Ἀγγέλου: «Παρακαλῶ σε νὰ
 120 μοῦ εἴπῃς καὶ τοῦτο· ἔχει τίποτας ἄνεσι ὁ ἁμαρτωλὸς γῆ ἔχει τέλος
 ἢ κόλασις;» Λέγει του ὁ Ἀγγελος: «Ἦχι, πατέρα μου ἅγιε·
 οὐδὲ ἢ βασιλεία | τῶν δικαίων ἔχει τέλος, μηδὲ ἢ κόλασις τῶν 239 ν
 ἁμαρτωλῶν ἔχει ποτὲ τέλος. Καὶ ἂν ἤπαιρνε κιανεὶς πᾶσα χί-
 λιος χρόνους ἕνα κουκκὶ ἄμμο ἀπὸ τῆ θάλασσα καὶ νὰ μετα-
 125 βάνῃ αὐτὸ εἰς ἄλλο(ν)τόπον, ἐκεῖ ἔχει ἤθελε ἔχει ἐλπίδα νὰ τε-

λειωθῆ ὁ ἄμμος καὶ νὰ ἔχη τέλος, μὰ ἡ κόλασις τῶν ἁμαρτω-
λῶν δὲν ἔχει ποτὲ τέλος».

- Τότες λέγει πάλι ὁ γέροντας τοῦ Ἁγγέλου : «Παρακαλῶ σε νὰ
μοῦ εἴπῃς καὶ τοῦτο : Ποῖος ἅγιος εἶναι σπλαχνικώτερος εἰς
130 τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοὺς παρακαλῆ ὁ ἔλεεινὸς ἄνθρωπος νὰ
παρακαλοῦσι ἐκεῖνοι τὸν Θεὸν ὄχι διὰ τὸν ἄνθρωπον ;» Καὶ ἀπο-
κρίθη ὁ Ἁγγελος καὶ εἶπεν : «Ὅλοι οἱ ἅγιοι εἶναι σπλαχνικοὶ
εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀμμὲ οἱ γι-ἀνθρώποι γίνονται κακόγνω-
μοι εἰς τοὺς ἁγίους καὶ σκανταλίζονται καὶ ὀργίζου(ν)ταί τως.
135 Καὶ γιὰ νὰ ἔχουσι οἱ γι-ἀνθρώποι τὸ λογιζόμενον ντως εἰς τὰ κα-
κά, σιμώνει τως ὁ διάβολος καὶ καταπατεῖ τοὺς καὶ γίνου(ν)ται
ἀγνώμονες καὶ ἀνευκαρίστητοι εἰς τοὺς ἁγίους καὶ καταφρο-
νοῦσι τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἁγίους. Τότες ὁ Θεὸς ἀλαργᾷ τοι ἀπ’
αὐτοὺς καὶ καταφρονᾷ αὐτούς. Ἀκόμη καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι
140 ἔχουσι ἀγάπη πολλὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀγαποῦσι τὴν σω-
τηρίαν τως· εἶδασι καὶ αὐτοὶ μεγαλύτερον τὸν Θεὸν ἀπὸ τοὺς
ἄγγέλους. Ἀκόμη εἶναι ἡ Κυρία μεγαλύτερη, ἡ Θεοτόκος Μα-
ρία, ἀπὸ τοὺς ἄγγέλους, ἡ Δέσποινα λέγω Θεοτόκος, πὸν ἀγαπᾷ
καὶ σπλαχνᾷται τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτήνη στέκει ὀ(μ)πρὸς εἰς
145 τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ καὶ παρακαλεῖ γιὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώ-
πων, διὰ νὰ τοὺς ἔλεεινῆ ὁ Θεός. Καὶ ὄχι τὰ παρακάλια τῆς
Θεοτόκου στέκει ὁ κόσμος ὡς τὴν σήμερον καὶ πρέπει οἱ γι-ἀν-
θρώποι νὰ ἔχουσι πάντα εἰς τὸ σιόμα ντως καὶ εἰς τὴν καρδιά
ντως τὸ ὄνομα | τῆς Θεοτόκου, καὶ νὰ τὴν παρακαλοῦσι πάντα 240 Γ
150 τως νύκτα καὶ ἡμέρα».

- Τότες ρωτιάει πάλι ὁ γέροντας τὸν Ἁγγέλον καὶ λέγει : «Πα-
ρακαλῶ σε νὰ μοῦ εἴπῃς ποιά ἁμαρτία μισᾷ ὁ Θεὸς περισσότε-
ρο ;» Λέγει του ὁ Ἁγγελος : «Τὴν ὀδεινὴν κενοδοξίαν, ἣ γουν
τὴν σο(μ)πέρ(μ)πια, ὅπουν ἐχάλασε τὸν πρωτόπλαστον Ἄδὰμ
155 καὶ ἐξορίστη ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ ἤριξε καὶ τὸν πρῶτον
διάβολον ἀπὸ τὸ οὐρανός. Ἡ κενοδοξία λογαῖται νὰ μὴν ἀ-
γαπᾷ κιανεῖς τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ τονὲ προσκυνοῦσι
οἱ γι-ἀνθρώποι· καὶ ὅποιος πέσῃ εἰς ἐτοῦτο τὸ ἁμάρτημα, δύσ-
κολο εἶναι νὰ σωθῆ ποτέ». Τότες πάλι λέγει ὁ γέροντας τοῦ
Ἁγγέλου : «Πέ μου καὶ τοῦτο, παρακαλῶ σε : Ὅπου καταφρο-
160 νᾷ τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, ἔχει ἐκεῖ τίποτας ἄνεσιν ;» Λέγει του ὁ
Ἁγγελος : «Βαί, εἰς αὐτούς ! Κάτεχε πὸς μεγάλη κόλασι τοὺς
ἀνιμένει. Ὅποιος καταφρονᾷ τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐκεῖνον καταφρονᾷ. Ἡ ἁγία Κυριακὴ
165 εἶναι ὁ Κύριος καὶ ὅποιος τιμᾷ τὴν ἁγία Κυριακὴν, τὸν Κύριον

- τιμᾶ, ὡσὰν καὶ τῇ Παναγίας Θεοτόκου νὰ τιμᾶ κάθε ὄντεν εἶναι καὶ σκολάζη τὴν ἑορτὴν τῆς, τιμᾶ τὴν Θεοτόκον. Τὸ ὁμοιο καὶ τῶν ἄλλωνῶν ἁγίων τὲς μνημεις καὶ ἑορτὲς σκολάζουν κατὰ τὴν δύναμιν· αὐτοὶ βοηθοῦσι ἐκεῖνο ὅπου τοὶ σκολάζη,
- 170 γιὰτὶ οἱ ἅγιοι ἔχουσι ἐξουσία νὰ ζητήξου τοῦ Θεοῦ ὄγια τοὺς ἀνθρώπους. Μὰ κάτεχε, γεροντά μου, πὼς οἱ γι-ἀνθρώποι δὲν ἔχουσι [μ]πλιὸ φόβον Θεοῦ· καὶ ὁ Θεὸς ἤφυγε ἀπ' αὐτούς, καὶ μηδὲ τὸν Θεὸν ἔχουσι φίλον, μηδὲ ἀπὸ τοὺς ἁγίους κινάνα. Ἄμμέ ἀκλουθοῦσι εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ἀγαποῦσι τὰ πράγματα
- 175 τοῦ κόσμου, ἀπὸν χάνουνται καὶ καταλοῦνται· καὶ βαὶ εἰς αὐτοὺς καὶ κακὸν τὸ ἐπάθασι. | Κάτεχε πὼς κάθε ἄνθρωπος γῆ ^{240 v} ἱερέας γῆ καλόγερος γῆ κοσμικός, ὅπου δὲν τιμᾶ τὴν ἁγίαν Κυριακή, Θεοῦ πρόσωπο δὲ θωρεῖ ποτέ του, οὐδὲ ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας. Καὶ τί ἄλλο βούλεσαι νὰ ρωτήσης, γιὰτὶ ὦρα εἶναι
- 180 νὰ ὑπάγω εἰς τὸν οὐρανὸν ὄγια νὰ κάμω τὴν παράστασιν τοῦ Κυρίου μου». Τότες ἀνεσιέναξε ὁ γέροντας καὶ εἶπεν: «Βαὶ καὶ κακὸν τὸ ἐπάθαμεν ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ! Ἰδετε τὸν καλὸν δοῦλον τοῦ Κυρίου μου, ὅπου δὲν ἔχει κορμὶ καὶ εἶναι ἀσώματος καὶ μὲ δίχως ἁμαρτίες, καὶ βιάζεται νὰ πάγη εἰς τὸν οὐ-
- 185 ρανό, ὄγια νὰ δοξολογήση τὸν Θεόν· καὶ ἐμεῖς οἱ ἐλεεινοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ δὲν τὸ λογιάζομε, μόνο καταφρονοῦμε τὴν σωτηρίαν μας».
- Τότες πάλι λέγει ὁ γέροντας: «Παρακαλῶ σε, ἅγιε ἄγγελε τοῦ Θεοῦ, πέ μου καὶ τοῦτο: ποία προσευχὴ (μ)πορεῖ νὰ πῆ εἰς κα-
- 190 λόγερος, ὄγια νὰ σωθῆ ἡ ψυχὴ του;» Λέγει του ὁ Ἄγγελος: «Ἄνὲ κ' εἶναι γραμματισμένος, νὰ διαβάξη τοῦ Λαβιδ τοὺς ψαλμούς· εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀγράμματος, νὰ λέγη ἐτούτη: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὑγιὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, διὰ τὴν Θεοτόκον ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν». Ἐτούτη ἡ προσευκὴ
- 195 εἶναι μεγαλύτερη παρὰ ἄλλες προσευκὲς καὶ εἶναι καὶ εὐκολώτερη καὶ πολλοὶ γραμματισμένοι ἐφήκασι τὲς ἄλλες προσευκὲς καὶ λέσινε ἐτούτη, νέοι καὶ γέροντες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ ὅποιος θέλει νὰ σωθῆ, ἐτούτην τὴν προσευκὴν ἄς ἔχη νύκτα καὶ ἡμέρα εἰς τὴν κεφαλὴν του, ἤγουμε εἰς τὸ στόμα του,
- 200 καὶ εἰς τὴν σιράτα ὅπου πορπατεῖ· καὶ ὄντε στέκει καὶ ὄντε κάθεται καὶ ὄντα κοιμᾶται καὶ ὄντε κάνει καὶ δουλειά, ἄς λέγη πάντα τὴν προσευκὴν ἐτούτη, μὲ πόθο πολὺ καὶ εὐλάβεια ὄγια νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸν τὸν Κύριον. | Καὶ πάλι εἶπεν ὁ γέροντας τοῦ ^{241 r}
- Ἄγγελου: «Παρακαλῶ σε, ἅγιε Ἄγγελε, ἐπειδὴ ἤρθες ὄγια
- 205 νὰ μὲ διδάξης τὸν ἁμαρτωλόν, παρακαλῶ σε νὰ μοῦ εἴπης καὶ

- τοῦτο : « Ἄν ἔνε καὶ βρεθῆ κινεῖς ἄθρωπος ἁμαρτωλὸς καὶ διδάξη καὶ ἁρμηνέψη ἄλλο ἄθρωπο ἁμαρτωλὸ καὶ ἐβγάλη τονε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, τάχα ἔχει μιστό ; » Λέγει του ὁ Ἄγγελος :
- 210 « Ὅποιος ἄθρωπος διδάξη καὶ ἁρμηνέψη ἄλλου ἀθρώπου ἁμαρτωλοῦ εἰσὲ καλὸ ὄγια τὴ σωτηρία ντου, καὶ δείξη του στρατα καλή, ἐκεῖνος ἤσωσε τὴ ψυχὴ ντου καὶ ἔχει μέριτο μεγάλο ἀπὸ τὸν Θεόν. Καὶ πάλι ὅποιος ἀνθρώπος ἢ γυναῖκα συνβουλέψη ἄλλο ἄθρωπο ὁποῦρι γυναῖκα εἰσὲ κακὴ ἐργασία, ἤγου νὰ κάμη κακά, βαι καὶ κακὸ εἰς τοῦ λόγου του ! Διὰ τὴ θέλεις
- 215 κατέχει πὼς δὲν εἶναι μεγαλύτερη ἁμαρτία ὡσὰν τούτη, καὶ ἔχει μεγάλην κόλασιν, διὰ τὴ κολάζεται ἀποκάτω ὄλωνων τῶν κολασμένων. Καὶ κάτεχε πὼς δὲν εἶναι μεγαλύτερο μιστό ὡσὰ νὰ βγάλη κινεῖς ἄθρωπο ἀπὸ στρατα πονηρά ». Πάλι λέγει του καὶ τοῦτο : « Εἰς τὴν κόλασιν ἐκείνη ὁποῦ σοῦ εἶπα πὼς εἶναι
- 220 ἀποκάτω τῶν κολασμένων[ν], ὁποῦ κολάζονται ὅσοι βάνουσι ἄθρωπο εἰσὲ κακό, εἰς τὴν ἴδια κόλασιν, τὴν ὁποίαν λέγουσι Ἐφθονίαν, ἐκεῖ κολάζονται οἱ (ἰ)εργοῦντες καὶ οἱ καλόγεροι καὶ οἱ καλογρῆς ὁποῦ κάνουσι ἁμαρτία καὶ οἱ προ[σ]βυτέρισσες οἱ πορνεύουσαι, διὰ τὴ ἔχει νὰ χωρίση τὸ τάγμα ἀπὸ τῶ καλοῦς ἱερεῖς καὶ τῶ κακούς ». Καὶ τότες ἤκλιε ὁ Ἄγγελος τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν γέροντα καὶ λέγει του : « Εὐλόγησέ με, πατέρα μου, καὶ συγχώρησόν μοι ». Τότες ἔπεσε ὁ γέροντας καὶ ἐπροσκύνησε τὸν Ἄγγελον καὶ λέγει : « Πορεύου εἰς εἰρήνη. Καὶ παρακαλῶ σε, παρακάλιε τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ ὄγια μένα ».
- 230 Τότες ἐμίσειε ὁ Ἄγγελος καὶ ἐνέβηκε ἀπάνω εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ | ὁ γέροντας ἐτοῦτος εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ ἤρθεν εἰς 241 v τὸ κελλίν του μὲ φόβο καὶ τρόμο, θαυμάζοντας τὰ λόγια τοῦ Ἄγγέλου.

Oxford

RICHARD M. DAWKINS